

ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Наукові праці МАУП, 2006, вип. 1(13), с. 60–62

Розглянуто сутність організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств та окреслено проблеми його вдосконалення.

Структурна трансформація всієї економічної системи, у тому числі сільськогосподарського виробництва, формується та розвивається за участю певних механізмів: економічного, господарського, управлінського, фінансового та ін. Ці механізми формуються внаслідок впливу свідомих дій уряду та ринкових інститутів, а управлінська діяльність проявляє себе в конкретних практичних формах, реалізація яких проводиться за допомогою сукупності інструментів, що складають основу управлінського механізму.

Окремі аспекти організації фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств ґрунтовно висвітили в сучасній економічній літературі В. Амбросов, І. Бланк, М. Дем'яненко, М. Малік, П. Саблук та ін. У працях цих учених обґрунтовується система правового забезпечення, управління, формування фінансових інституцій для агропромислових підприємств. Проте більшість дослідників розглядають окремо економічні, організаційні, господарські, фінансові аспекти фінансового забезпечення, що обмежує можливість комплексного розв'язання проблеми. Забезпечення високоефективного функціонування сільськогосподарського виробництва значною мірою залежить від управління та організації економічного механізму функціонування аграрних підприємств. У складі господарського механізму сільськогосподарського підприємства провідна роль належить економічному механізму. Вважаємо, що пошук шляхів вирішення проблеми вдосконалення організації фінансування сільськогосподарських підприємств доцільно починати з визначення організаційно-економічного механізму, яке пояснює його сутність.

Організаційно-економічний механізм фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств — це система елементів організації, пошуку та мобілізації фінансових ресурсів та відповідних їм економічних інструментів, завдяки яким можна досягти головної мети — надходження необхідних фінансових ресурсів для здійснення сільськогосподарського виробництва [3].

На особливості формування, ефективного функціонування та вдосконалення організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств впливатиме численний комплекс чинників, які можна виокремити у блоки. Передусім це організаційно-економічні елементи, які містять у собі владні та ринкові інструменти (державне, регіональне, інституціональне регулювання та саморегулювання); організаційні важелі (організація управління, система планування, маркетинг та зовнішньоекономічна діяльність, організація ринкової інфраструктури, механізм лізингу та оренди); економічні важелі (інноваційно-інвестиційні заходи, фінансово-кредитний механізм, страхування та оподаткування, ціноутворення, мотиваційний потенціал, стимулювання підвищення конкурентоспроможності). Також це функціональні і забезпечувальні елементи, які складаються з фінансового забезпечення (за рахунок власного, позичкового капіталу і залучених засобів) та із забезпечувальних систем (правової, кадрової, нормативно-регулюючої, інформаційної, консалтингу).

Крім того, необхідно враховувати, що на функціонування механізму мають визначальний вплив

організаційно-технологічні особливості сільськогосподарського виробництва. Методологічні підходи до організаційно-економічного механізму фінансування саме сільськогосподарських підприємств мають відмінності від інших галузей народного господарства. Це пов'язано з тим, що сільське господарство, як своєрідна галузь, має багато особливостей, які суттєво впливають на організацію фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. Галузеві особливості зумовлюють відмінності у фінансових ресурсах сільськогосподарських підприємств – в їх джерелах формування, напрямках використання, в їх кількості та стабільності надходжень. Врахування галузевих особливостей об'єктивно необхідне при оцінюванні фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, плануванні економічних показників, аналізі використання фінансових ресурсів, а також при розробленні шляхів удосконалення організаційно-економічного механізму фінансування.

При пошуку шляхів удосконалення моделі раціонального організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно враховувати різноманітні принципи: децентралізації, компактності, інтенсивності, скорочення проміжних ланок, діалектичної взаємодії саморегуляції з державним регулюванням, гнучкості, відкритості, адекватності соціально-економічній ситуації та ін.

Через комплексність методів впливу на фактори різної природи виникає необхідність вдосконалення організації механізму фінансового забезпечення, який би забезпечив таку інтеграцію та диференціацію елементів і зв'язків, щоб мати змогу максимізувати адаптивність та ефективність функціонування сільськогосподарського підприємства як відкритої системи. Не варто забувати, що цільовою функцією організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств є отримання прибутку через випуск і реалізацію конкурентоспроможної та екологічно чистої продукції, забезпечення високого рівня рентабельності та ліквідності за допомогою управлінських методів (прийняття рішень та їх реалізація, у тому числі контроль за їх виконанням та оцінка отриманих результатів).

Для забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств необхідний фінансовий інститут, який сприяв би руху тимчасово вільних коштів у розпорядження сільсько-

господарських підприємств. Існуючі фінансові інститути не орієнтовані на інтереси підприємств агропромислового комплексу. Насамперед це зумовлюється тим, що в умовах України банки надають переважно короткострокові кредити під заставу, вартість якої набагато перевищує надану позику. Водночас, як відомо, для діяльності сільськогосподарських підприємств найпривабливішими є довгострокові банківські кредити, бо це впливає із специфіки галузі сільського господарства. У зв'язку з цим потрібно встановити диференційовані строки видачі короткострокових кредитів для окремих галузей АПК (аграрні, переробні, заготівельні, торгові), диференційовані процентні ставки для різних галузей народного господарства залежно від швидкості обороту капіталу зі збереженням середньої ставки загалом у народному господарстві, дозволити банкам брати участь у виробничій діяльності (у тому числі бути власником виробничих підприємств) та у всіх видах управління їх діяльністю, ввести пільгове оподаткування та знизити економічні нормативи комерційним банкам, що стосуються кредитного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників, запровадити систему страхового забезпечення діяльності кредитних структур, які обслуговують аграрний сектор, передбачити страхування кредитів (внутрішніх і зовнішніх) та всіх різновидів застави [4].

Перебудову організаційно-економічного механізму на господарському рівні треба розпочинати із запровадження на сільськогосподарських підприємствах планування та нормування оборотних засобів. Запровадження нормування, у свою чергу, сприятиме:

а) визначенню нормованих оборотних засобів і об'єктивної потреби у власних оборотних коштах шляхом аналізу фінансового стану кожного сільськогосподарського підприємства;

б) активному управлінню цими ресурсами банками: складання господарствами щомісячного фінансового плану з урахуванням нормативу власних оборотних коштів і визначення на кожний період потреби у кредитах і т. ін.

В Україні та інших постсоціалістичних країнах планування почали замінювати прогнозуванням, тобто показниками-орієнтирами, не обов'язковими для виконання. Звідси прогнозування поступово стає одним з елементів управління економікою нашої країни, повністю замінюючи планування. Прикладом є прийнятий в березні 2000 р. Закон України "Про державне прогнозування та розробку програм економічно-

го та соціального розвитку України”, в якому про планування взагалі не згадується. Світовий досвід свідчить, що планування можна замінити прогнозуванням лише за умов стійкого економічного становища та успішного функціонування економіки. В умовах невизначеності планування на аграрних підприємствах є одним із шляхів удосконалення організаційно-економічного механізму фінансування. Такої ж думки дотримуються вітчизняні та зарубіжні економісти [1; 2].

Завдання вдосконалення та реформування організаційно-економічного механізму фінансування підприємств містить таке важливе питання, як докорінна перебудова організації управління їх фінансово-економічною діяльністю, розробка та уточнення функціональних обов'язків та прав керівників і спеціалістів та ін. Серед напрямів удосконалення цього механізму, попри інше, можна виокремити: розробку плану-прогнозу фінансово-економічної діяльності, проведення маржинального аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства, застосування системи оціночних показників та нормативів, що харак-

теризують ефективність функціонування організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств, введення системи бюджетування, розробку пропозицій щодо вдосконалення кредитної, податкової системи, страхування, амортизаційних відрахувань, корпоратизації та ін.

Література

1. **Мескон М. Х., Альберт М., Хедуори Ф.** Основы менеджмента: Пер. с англ. — М.: Дело, 1992. — 702 с.
2. **Нелеп В. М.** Планування на аграрному підприємстві: Підручник. — К.: КНЕУ, 2000. — 372 с.
3. **Першко Л. О.** Сутність організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення // Вісн. Сумського нац. аграрного ун-ту. Сер. “Фінанси і кредит”. — 2003. — № 2. — С. 90–94.
4. **Саблук П. Т.** Соціально-економічна модель пост-реформованого розвитку агропромислового виробництва в Україні / Матеріали Других Всеукраїнських зборів вчених економістів-аграрників, 24–25 січ. 2000 р. // Економіка АПК. — 2000. — № 2. — С. 4–25.

The essence of the organizing-economic mechanism of the financial provision to activity agricultural enterprise is considered as well as problems of its improvement is determined.

Надійшла 14 лютого 2006 р.